

ความเห็นส่วนตัว
ของ นายสุเมธ รอยกุลเจริญ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๑๑ - ๑๒/๒๕๖๘

เรื่องพิจารณาที่ ๓๗/๒๕๖๗

เรื่องพิจารณาที่ ๑/๒๕๖๘

วันที่ ๑ เดือน กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๖๘

ระหว่าง	{	ศาลอาญา	ผู้ร้อง
		-	ผู้ถูกร้อง
ระหว่าง	{	ศาลอาญา	ผู้ร้อง
		-	ผู้ถูกร้อง

ประเด็นวินิจฉัย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๒ ทวิ/๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๙ วรรคสอง หรือไม่

ความเห็น

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๙ วรรคสอง เป็นบทบัญญัติในหมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้ รวมทั้งต้องระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย” วรรคสอง บัญญัติว่า “กฎหมายตามวรรคหนึ่ง ต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่ง

หรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง” และมาตรา ๒๙ วรรคสอง บัญญัติว่า “ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใด ได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้”

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นกฎหมายว่าด้วยการกำหนดหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และวิธีการในการดำเนินคดีอาญาผู้กระทำความผิด ตั้งแต่การจับกุม การสอบสวน การสั่งฟ้อง การพิจารณาคดีในชั้นศาล และการลงโทษ เป็นกฎหมายที่ควบคุมการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ และหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมในการดำเนินการกับผู้ต้องหาหรือจำเลย เพื่อให้การดำเนินคดีอาญา เป็นไปด้วยความสงบเรียบร้อย สามารถค้นหาความจริง และนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษ โดยคุ้มครอง สิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาให้มีสิทธิต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ และได้รับการพิจารณาคดี อย่างเป็นธรรม สร้างความสมดุลระหว่างการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมและการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของปัจเจกชน ที่ทุกฝ่ายมีหน้าที่ในการค้นหาความจริง การรับฟังความทุกฝ่าย การสืบพยาน ของศาลโดยเปิดเผย ความอิสระในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน โดยการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหา หรือจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิด แต่โดยที่บทบัญญัติ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเกี่ยวกับการไต่สวนมูลฟ้องยังไม่เอื้อต่อการคุ้มครองสิทธิ ของจำเลย เนื่องจากจำเลยอาจไม่มีทนายความคอยช่วยเหลือและไม่สามารถแถลงให้ศาลทราบถึง ข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายอันสำคัญ และในชั้นพิจารณาคดีหากจำเลยไม่มาศาล ศาลไม่สามารถ สืบพยานต่อไปได้จนกว่าจะได้ตัวจำเลยมา ทำให้เกิดความล่าช้าและส่งผลกระทบต่อหลักการอำนวย ความยุติธรรมที่รวดเร็วและเป็นธรรม ตลอดจนส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นศรัทธาที่มีต่อระบบศาลยุติธรรม พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๓๓) พ.ศ. ๒๕๖๒ จึงแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค ๓ วิธีพิจารณาในศาลชั้นต้น ลักษณะ ๒ การพิจารณา โดยมาตรา ๑๗๒ ทวิ/๑ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ภายหลังที่ศาลได้ดำเนินการตามมาตรา ๑๗๒ วรรคสอง แล้ว เมื่อศาลเห็นว่าจำเลยหลบหนีหรือไม่มาฟังการพิจารณาและสืบพยานโดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้ศาลออกหมายจับจำเลย หากไม่ได้ตัวจำเลยมาภายในสามเดือนนับแต่วันออกหมายจับ เมื่อศาลเห็น เป็นการสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมที่จะให้การพิจารณาเป็นไปโดยไม่ชักช้า และจำเลย มีทนายความ ให้ศาลมีอำนาจพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยได้ และเมื่อศาลพิจารณาคดีเสร็จแล้ว ให้ศาลมีคำพิพากษาในคดีนั้นต่อไป” และวรรคสอง บัญญัติว่า “การพิจารณาและสืบพยานตามวรรคหนึ่ง ต้องมีไต่สวนที่มีอัตราโทษประหารชีวิต หรือคดีที่จำเลยมีอายุไม่เกินสิบแปดปีในวันที่ถูกฟ้องต่อศาล”

๓๓

ข้อโต้แย้งของจำเลยที่ว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๒ บัญญัติให้ การพิจารณาและสืบพยานในศาลให้ทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย เว้นแต่บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองสิทธิของจำเลยให้สามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่และใช้สิทธิถามค้าน พยานของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งที่ทำให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตน การที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๒ ทวิ/๑ กำหนดให้ศาลมีอำนาจพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยเป็นการจำกัดสิทธิ ของจำเลยในการต่อสู้คดีและคัดค้านพยานหลักฐานต่าง ๆ ได้อย่างเต็มที่ เป็นบทบัญญัติที่ไม่เป็นไป ตามหลักความได้สัดส่วน เป็นมาตรการที่อำนวยความสะดวกเฉพาะแก่ผู้เสียหายเท่านั้น แต่ไม่อาจ บรรลุวัตถุประสงค์ในการอำนวยความสะดวกแก่จำเลย เนื่องจากจำเลยไม่มีโอกาสเข้าร่วมการพิจารณา และสืบพยาน เป็นบทบัญญัติที่กระทบต่อสิทธิหรือเสรีภาพของจำเลยเกินสมควรแก่เหตุ ประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๒ ทวิ/๑ จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ นั้น เห็นว่า หลักการพิจารณาคดีโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลยเป็นหลักการสำคัญในการพิจารณาคดีอาญาและ การสืบพยานในศาล ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติรับรองสิทธิดังกล่าวไว้ใน มาตรา ๑๗๒ วรรคหนึ่ง ว่า การพิจารณาและสืบพยานในศาลให้ทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย เพื่อให้จำเลยได้ร่วมฟังการนำสืบพยานหลักฐาน มีโอกาสทราบถึงข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานของโจทก์ ที่นำมากล่าวหาว่าจำเลยกระทำความผิด และมีโอกาสโต้แย้งพยานหลักฐานของฝ่ายโจทก์ เป็นการ คุ้มครองสิทธิของจำเลยในการต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ แต่อย่างไรก็ดี หลักการดังกล่าวส่งผลให้ศาล ไม่สามารถสืบพยานต่อไปได้หากจำเลยไม่มาศาลในการพิจารณาคดี หรือหลบหนี ทำให้เกิดความล่าช้า ต่อกระบวนการพิจารณา ส่งผลกระทบต่อหลักการอำนวยความสะดวกที่จะต้องเป็นไปโดยรวดเร็ว และเป็นธรรม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๒ ทวิ/๑ จึงบัญญัติข้อยกเว้น หลักการพิจารณาคดีโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย โดยบัญญัติให้ศาลมีอำนาจพิจารณาคดีโดยไม่มีตัวจำเลยได้ ในกรณีที่จำเลยจงใจหลบหนีหรือไม่มาฟังการพิจารณาและสืบพยานโดยไม่มีเหตุอันสมควร โดยการที่ ศาลจะพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยได้นั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๒ ทวิ/๑ ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ไว้ว่า ต้องเป็นกรณีที่จำเลยอยู่ในอำนาจศาลและได้อ่าน และอธิบายฟ้องให้จำเลยฟังและถามว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ จะให้การต่อสู้อย่างไรบ้าง ตามมาตรา ๑๗๒ วรรคสอง แล้ว ซึ่งจำเลยได้ทราบถึงการดำเนินคดีและมีการแจ้งให้จำเลยทราบ วันพิจารณาโดยชอบแล้ว แต่ภายหลังจำเลยหลบหนีไม่มาฟังการพิจารณาและสืบพยานโดยไม่มี เหตุอันสมควร และศาลได้ออกหมายจับและยังไม่ได้ตัวจำเลยมาภายในสามเดือนนับแต่วันออกหมายจับ ทั้งต้องเป็นกรณีที่จำเลยมีหน้าความเป็นผู้แทนของจำเลยอยู่ในกระบวนการพิจารณาคดีของศาล ศาลไม่ได้

๑๗/๑๒/๒๕๖๑

พิจารณาคดีไปฝ่ายเดียว อันเป็นกรณีที่กฎหมายได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิของจำเลยให้ได้รับการพิจารณาคดี และสืบพยานในศาลได้อย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกับโจทก์ และมีโอกาสโต้แย้งพยานหลักฐานของฝ่ายโจทก์ เป็นการคุ้มครองสิทธิของจำเลยในการต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ ตามหลักการพื้นฐานสำคัญในการพิจารณาคดีอาญาและการสืบพยานในศาลแล้ว เนื่องจากจำเลยสละประโยชน์แห่งสิทธิดังกล่าว ไม่เข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีของศาล นอกจากนี้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญายังกำหนดหลักเกณฑ์ที่เป็นหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิแก่จำเลยอย่างเหมาะสมตามพฤติการณ์แห่งคดี โดยมาตรา ๑๗๒ ทวิ/๑ วรรคสอง บัญญัติมิให้ศาลพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยในคดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิต หรือคดีที่จำเลยมีอายุไม่เกินสิบแปดปีในวันที่ถูกฟ้องต่อศาลอีกด้วย เห็นได้ว่าตามหลักการพิจารณาและสืบพยานโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย หากศาลไม่สามารถสืบพยานต่อไปได้ ในกรณีที่จำเลยไม่มาศาลในการพิจารณาคดี ต้องรอให้ได้ตัวจำเลยมาศาลก่อนจึงจะทำการพิจารณาคดีต่อไปได้ ย่อมส่งผลให้เกิดความล่าช้าหรือคดีอาจขาดอายุความซึ่งไม่เป็นธรรมกับฝ่ายโจทก์ อันส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นศรัทธาที่มีต่อกระบวนการยุติธรรม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๒ ทวิ/๑ จึงกำหนดให้มีมาตรการดำเนินการเพื่อให้ได้ตัวจำเลยมาศาลในเวลาอันเหมาะสม และให้ศาลสามารถพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยได้ ในกรณีที่จำเลยจงใจหลบหนีหรือไม่มาฟังการพิจารณาและสืบพยานโดยไม่มีเหตุอันสมควร เพื่อมิให้กระบวนการพิจารณาของศาลต้องล่าช้าออกไป คุ้มครองผู้เสียหายและความสงบเรียบร้อยของสังคม โดยคำนึงถึงสิทธิของคู่ความทุกฝ่าย บทบัญญัติดังกล่าวยังสอดคล้องกับหลักการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของจำเลยตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) ข้อ ๑๔ ที่กำหนดให้จำเลยมีสิทธิได้รับการพิจารณาคดีต่อหน้าตนเอง แต่การพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยสามารถกระทำได้ หากจำเลยได้รับแจ้งให้ทราบถึงการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาล และมีทนายความเป็นผู้แทนในคดี ทั้งจำเลยต้องมีสิทธิขอให้พิจารณาคดีใหม่ได้ เมื่อชั่งน้ำหนักระหว่างวัตถุประสงค์หลักของการพิจารณาคดีอาญาซึ่งมีขึ้นเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดกับการให้ความเป็นธรรมแก่ผู้เสียหาย การพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๒ ทวิ/๑ จึงเป็นมาตรการที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ซึ่งมุ่งคุ้มครองผู้เสียหายและความสงบสุขของสังคม อันถือเป็นการสร้างความสมดุลระหว่างการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมและการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกชน ดังนั้น การพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๒ ทวิ/๑ จึงมิได้เป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่กระทบต่อสิทธิในการต่อสู้คดีของจำเลยโดยมิชอบ ไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เป็นบทบัญญัติที่เพิ่มภาระหรือจำกัด

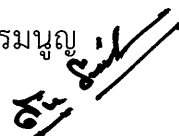

สิทธิหรือเสรีภาพของจำเลยเกินสมควรแก่เหตุ ไม่กระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคล มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง

สำหรับข้อโต้แย้งของจำเลยที่ว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๒ ทวิ/๑ ที่กำหนดให้ศาลมีอำนาจพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลย เป็นการปฏิบัติต่อจำเลยเสมือนหนึ่งว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด เป็นบทบัญญัติที่ไม่เป็นไปตามหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิด ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ วรรคสอง นั้น เห็นว่า การพิจารณาและสืบพยานหากจำเลยไม่หลบหนีและเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาล ศาลก็จะดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยเปิดเผยและต่อหน้าจำเลย การที่ศาลจะพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๒ ทวิ/๑ ได้ จะต้องเป็นกรณีที่จำเลยเคยอยู่ในอำนาจศาลและได้อ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟังตามมาตรา ๑๗๒ วรรคสองแล้ว แต่จำเลยหลบหนีหรือไม่มาฟังการสืบพยานโดยไม่มีเหตุอันสมควร และศาลได้ออกหมายจับจำเลยแล้วแต่ไม่ได้ตัวจำเลยมาภายในสามเดือนนับแต่วันออกหมายจับ โดยในการพิจารณาคดีดังกล่าวต้องเป็นกรณีที่จำเลยมีนายความเป็นผู้แทนอยู่ในกระบวนการพิจารณาคดีของศาล เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของจำเลยในการต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ แต่โจทก์ยังมีภาระในการพิสูจน์จนปราศจากข้อสงสัยว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง หากโจทก์ไม่สามารถพิสูจน์ต่อศาลจนปราศจากข้อสงสัยตามสมควร ศาลต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้แก่จำเลย โดยวินิจฉัยว่าจำเลยไม่มีความผิดและปล่อยตัวจำเลยไป การพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๒ ทวิ/๑ จึงมิได้เป็นการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดหรือเป็นการปฏิบัติต่อจำเลยเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดตามที่จำเลยกล่าวอ้าง

ดังนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๒ ทวิ/๑ เป็นบทบัญญัติที่ไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ เมื่อชั่งน้ำหนักระหว่างประโยชน์สาธารณะที่จะได้รับตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายที่มุ่งสร้างความสมดุลระหว่างการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมและการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกชนแล้ว จึงเป็นไปตามหลักความได้สัดส่วน ไม่กระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง และไม่ขัดต่อหลักการให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๙ วรรคสอง

๓

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
มาตรา ๑๗๒ ทวิ/๑ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๙ วรรคสอง

(นายสุเมธ รอยกุลเจริญ)

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

๓

๓

๓

๓

๓

๓